

УДК 338.22

ДОБРЯНСЬКА Н.А., канд. екон. наук, доцент, НІКОЛЮК А.В., канд. екон. наук, доцент
Одеський державний аграрний університет

ГЕНЕЗИС КОРПОРАТИВНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У ПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ

Розглянуто організаційні структури в продовольчій сфері. Запропоновано генезис диверсифікованих корпоративних об'єднань, розглянуто основні принципи організаційної побудови диверсифікованих корпоративних об'єднань.

Ключові слова: диверсифіковане корпоративне об'єднання, диверсифікація, продовольча сфера

Organizational structures are considered in a food sphere. Genesis of the diversified corporate associations offers, basic principles of organizational construction of the diversified corporate associations are considered.

Keywords: diversified corporate association, diversification, food sphere

Вступ. Формування дієвого організаційно-економічного механізму розвитку диверсифікованих корпоративних об'єднань (ДКО) продовольчої сфери висуває завдання пошуку принципів його побудови, адекватних потенціалу розвитку, ресурсним можливостям, реаліям сьогодення і націлених на стратегічну перспективу. Пошук таких базових правил формування організаційно-економічного механізму має впливати, насамперед, з визначення концепції розвитку галузі, її стратегічного бачення, якому мають бути підпорядковані всі елементи майбутнього механізму. Окрім того, організаційно-економічний механізм не може існувати «віртуально», тобто без втілення у певній організаційній структурі. Тому завдання визначення принципів формування механізму тісно пов'язано із завданням визначення форми його існування, тобто організаційної структури, у якій реалізуватиметься регулюючий вплив на розвиток диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери.

Постановка завдання. Як показує досвід діяльності аграрних і переробних підприємств, існуюча нині структура галузі, форми виробничих і комерційних зв'язків між підприємствами не дозволяють повною мірою використати їх потенціал розвитку, найбільш повно задовольнити вимоги споживачів та забезпечити саморозвиток системи. Даній проблемі розвитку конкурентоспроможного виробництва приділили свою увагу такі українські вчені, як М.Й. Малік, П.Т. Саблук, Ю.Ф. Мельник, В.Я. Месель-Веселяк та інші науковці.

Мета статті - розглянути генезис диверсифікованих корпоративних об'єднань у продовольчій сфері.

Результати досліджень. З точки зору секторального підходу створення інтегрованих структур є

неприродним, адже вони порушують усталену структуру галузі, вносять дисбаланс у існуючу практику обліку, статистичної звітності та систему регулювання виробництва, яке побудовано за галузевим принципом.

Виходячи з проблем і потреб розвитку виробництва, ми вважаємо, що назріла необхідність перегляду підходу до формування структури виробництва. Слід відмовитися від секторального підходу, від лінійного поділу технологічного ланцюга на «сільськогосподарські підприємства», «підприємства харчової промисловості», «підприємства торгівлі» тощо і перейти до «ланцюгово-мережного» підходу – формування структури виробництва як цілісної системи, яка являє собою технологічний ланцюг з мережами виробництв на кожній його ланці («ланцюгова мережа»), а у перспективі мова може йти про об'ємну «матричну» структуру галузі, де підприємства зі схожою технологією і виконуваними функціями формують певне функціональне поле (рис. 1).

В цілому, ідея об'ємної «матричної» структури галузі відповідає альянсному підходу, з тією відмінністю, що альянс об'єднує підприємства різних галузей, а нова форма (назвемо її «неоальянс») виключає галузеву приналежність підприємств (як архаїзм, який не відповідає вимогам сьогодення) і розглядає їх з функціональної точки зору. Тобто, підприємства належать не до галузей і секторів за формальними ознаками, а до певних функціональних полів діяльності.

Відмінності між секторальним, кластерним, альянсним та неоальянсним підходами дослідження структури економіки можна проілюструвати даними табл. 1.

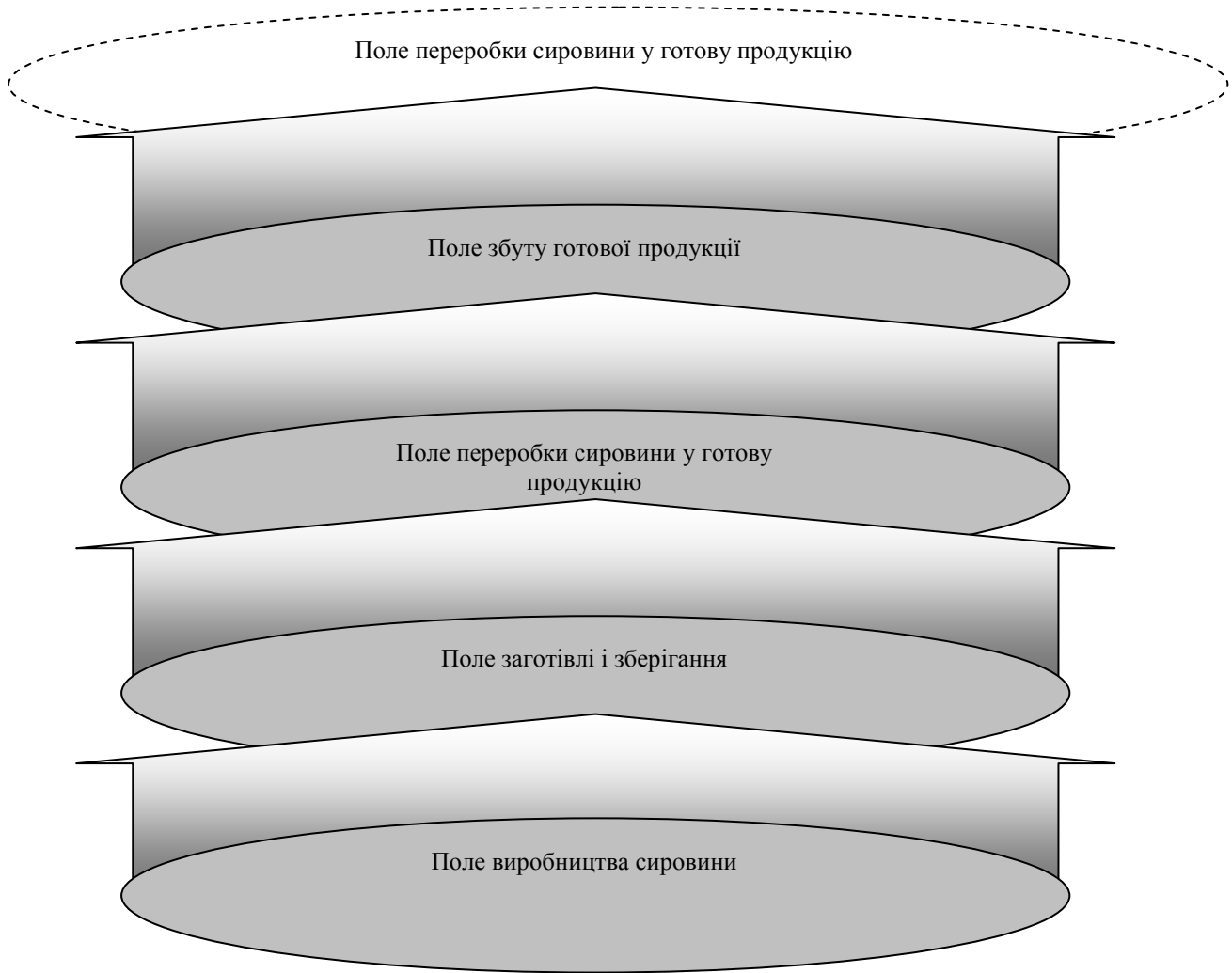

Рис.1. Принципова схема об'ємної «функціонально-матричної» структури виробництва

Таблиця 1

Особливості традиційного та нових підходів дослідження структури економіки*

Напрями досліджень	Традиційний підхід	Кластерний підхід	Альянсний підхід	„Неоальянс” – об’ємно-матрична структура галузі
1	2	3	4	5
Напрямок відносин, що вивчаються	Горизонтальні відносини	Переважно вертикальні відносини	Поєднання вертикальних та горизонтальних відносин	Єдина сукупність множини горизонтальних і вертикальних відносин, втілених у зв’язку функціональних „полів” системи виробництва продукції
Склад підприємств групи за галузевою ознакою	Групи підприємств з подібними мережевими структурами	Стратегічні групи з різномірними підприємствами, що доповнюють один-одного у мережових структурах	Стратегічні групи підприємств різних галузей, поєднаних за технологічним принципом з узгодженими потужностями між технологічними переходами	Стратегічні групи підприємств, які виконують різні функції у технології виробництва і реалізації продукції з єдиними цілями і узгодженими ресурсами розвитку

Акцентування на рольовій ознаці	Акцентування на виробників готової продукції	Включає постачальників, споживачів, виробників товарів та послуг, спеціалізовані інститути	Об'єднує повний технологічний ланцюг від виробництва сировини до реалізації готової продукції. Акцентування на задоволенні потреб споживачів та усіх підприємств ДКО	Акцентування на стратегічній перспективі розвитку виробництва продукції як елемента і складової соціально-економічної системи держави
Акцентування на відносинах підприємств	Акцентування на прямих та непрямих конкурентів	Об'єднує низку взаємопов'язаних галузей, що використовують спільні технології, досвід, інформацію, ресурси, канали та клієнтuru	Об'єднує низку інтегрованих підприємств різних галузей, що спільно використовують технології, досвід, інформацію, ресурси, канали та клієнтuru	Об'єднує підприємства, що спільно використовують технології, досвід, інформацію, ресурси, канали та клієнтuru без акценту на галузеву приналежність
Відношення до конкуренції	Нерішучість в організації співробітництва з конкурентами	Більшість учасників не є прямими конкурентами, а мають спільні проблеми та потреби	Запобігання конкуренції. Учасники не є конкурентами, мають різні проблеми та потреби, але вирішують їх спільно	Запобігання конкуренції. Акцент на зовнішню конкурентоспроможність
Галузеве домінування	Вузькогалузевий підхід	Широкий масштаб удосконалень у сфері спільних інтересів, що покращують продуктивність та посилюють конкуренцію	Домінування галузевого підходу з використанням переваг інтеграції з іншими галузями та масштабності виробництва	Функціональний підхід, інтеграція з іншими функціональними полями, використання ефекту масштабу виробництва
Відносини з владою	Діалог з урядом переважно спрямований на отримання субсидій, протекціонізм та обмеження конкуренції	Форум для більш конструктивного та ефективного діалогу між урядом та підприємцями	Співробітництво з урядом, засноване на засадах протекціонізму та обмеженні конкуренції у окремих галузях	Узгодження дій ДКО зі стратегією соціально-економічного розвитку держави
Напрями пошуку	Пошук у напрямку посилення диверсифікованості корпорацій у існуючих умовах	Пошук синергії нових союзів та об'єднань	Пошук синергії нових союзів та об'єднань з акцентуванням на спеціалізації нижчих ланок та диверсифікації на вищих рівнях технологічного ланцюга	Пошук синергії нових союзів та об'єднань з акцентуванням на спеціалізації підприємств за технологічними функціями

*Джерело: складено за [1; 2] та за результатами власних досліджень автора

Формування нових організаційно-економічних структур має відбуватися на основі нових базових правил (принципів), які одночасно визначають спрямованість і формують особливості нової структури.

Висновки. Отже, в сьогоdnішніх умовах економіки України для розвитку інтеграції виробництв продукції саме такий вид об'єднання, як диверсифіковане корпоративне об'єднання продовольчої сфери дозволить вирішити проблеми забез-

печення сталого сільськогосподарського розвитку.

Література

1. Наумов О. Б. Розвиток текстильної промисловості та її сировинної бази / О. Б. Наумов. – Херсон : Олди-плюс, 2004. – 396 с.
2. Соколенко С. И. Производственные системы глобализации: Сети. Альянсы. Партнерства. Кластеры: Укр. Контекст / С. И. Соколенко. – К. : Логос, 2002. – 645 с. : ил.

УДК 005.35

КУЖЕЛЬ В.В., канд. екон. наук, директор

Відокремлений структурний підрозділ Агротехнічний коледж Уманського національного університету садівництва

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ПІД ВПЛИВОМ ФАКТОРІВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

У статті розглянуто окремі аспекти соціальної відповідальності підприємств агропродовольчої сфери, їх участі у соціальному розвитку міст, регіонів та країни в цілому, визначено умови для розширення практики соціальної відповідальності бізнесу. Запропоновано схему реалізації системи соціальної відповідальності бізнесу в агропродовольчій сфері.

Ключові слова: агропродовольча сфера, соціальна відповідальність бізнесу, імунізація, екологічна відповідальність, еколого-економічна безпека, конкурентні переваги, сталий розвиток, стратегія

The article deals with some aspects of the social responsibility of enterprises agri sector, their participation in the social development of cities, regions and countries in general, the conditions for the expansion of social responsibility. The scheme of implementation of social responsibility in the agri-food sector.

Keywords: Agricultural and Food Sector, corporate social responsibility, immunization, environmental liability, environmental and economic security, competitive advantage, sustainable development strategy

Вступ. Кризовий стан економічних відносин в агропродовольчій сфері пов'язаний в першу чергу із розв'язанням нагальних економічних проблем, зокрема із питаннями формування господарств різних форм власності, приватизації землі, створення фермерських господарств, ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, взаємовідносин між сферами аграрної сфери, обмеження або ліквідації дотацій з бюджету на продукцію сільськогосподарського виробництва тощо. Більшість цих проблем загострюються через відсутність достатньої уваги щодо розвитку соціальної сфери як з боку держави, так і з боку суб'єктів аграрного бізнесу. В цьому контексті найбільш актуальними та своєчасними є дослідження, присвячені концепції соціальної відповідальності бізнесу як фактору нарощення конкурентоспроможності галузі, інвестиційної привабливості, екологічної та продовольчої безпеки тощо.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у наукові дослідження проблем розвитку агропродовольчого комплексу належить працям провідних вчених-аграріїв, таких як Жаліло Я.А., Андрійчук А.Г., Саблук П.Т., Лупенко Ю.О.,

Дем'яненко М.Я., Гришова І.Ю., Крюкова І.О., Худолій Л.М., Чупіс А.В., Борисова В.А., Пасхавер П.Й., Федулова Л.І., Стоянова-Коваль С.С., Хома І.Б., Шабатура Т.С., Месель-Веселяк В.Я., Чирва О.Г., Митяй О.В. та ін. Спільною є думка всіх науковців щодо пріоритетності розвитку аграрного сектору задля досягнення продовольчої безпеки країни та пріоритетної ролі рівноцінного розвитку соціальної сфери [1-11]. Проте, організаційно-економічний механізм розвитку агропродовольчої сфери під впливом факторів соціальної відповідальності бізнесу потребує подальших наукових розробок.

Мета дослідження: розглянути організаційно-економічний механізм розвитку агропродовольчої сфери під впливом факторів соціальної відповідальності бізнесу та взаємозв'язок його структурних елементів.

Виклад основного матеріалу. Агропродовольча діяльність, побудована на принципах соціальної відповідальності бізнесу, у даному напрямку повинна реалізовуватися через правовий, економічний, функціональний та інституційний механізми (Рис. 1).